Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

CONGRESSVS AC CELEBERRIMI CONVENTVS CAESARIS MAX. ET TRIVM REGVM HVNGARIAE, BOEMIAE, ET POLONIAE. In VIENna Panoniæ, mense IVLIO. Anno M. D. XV. facti, breuis ac uerissima descriptio.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA

Jacobo Villinger Cesaris Maximiliani Thezaurario, Ioannes Cuspinianus Præfectus Vienneñ. fœlicitatem, ac .S. P. D.

MEmini inter philosophos magnã esse altercationem. An conueniat sic uiuere, ut nemo te uixisse senciat, ut ille dixit, crede mihi, bene qui latuit, bene uixit. Et illi potissimũ qui cæteris uolũt esse religiores hoc suadent, quasi sic uideanẽ humanã contemnere gloriã, cum ipsi sint ambiciosissimi & gloriæ auidissimi. Hi qui etiã libellos de cõtemnenda gloria scripserunt, cum suũ nomẽ ꝓponunt, nũquid ipsi gloriã affectãt? Nempe hoc sudamus, ob hoc laboramus, ob hoc mille pericula & in mari & in terra subimus, ut quasi merces laborũ gloria nos sequat, Cur igitur arbitrantẽ illi sic esse uiuendũ ut nemo nos uix esse senciat, quasi omnia debeãt ignorãtia & tenebris occultari, cum nihil magis exoptet homo q̃ scientiam, & natura scire desyderet, & animi etiã nobilior pars sit lux ac lumẽ, quãdoquidẽ plane oĩbus insita est cupiditas cognoscẽdi nõ modo mundana, sed & q̃ supra nos sunt, ac quæ uix capere intellectu nostro possumus. Sed ex plebe nemo est tam excors qui nõ uelit aliorũ regnorũ ac ꝓuinciarum nõ libẽter indagare, & ritus & mores & res gestas si habere copiam possit. Ob id cũ Plutarcho sencio, hominẽ nihil oĩum æque refugere, ac ignorantiã & tenebras atq; ideo nõ esse uiuendũ, ut nemo nos uixisse senciat. Sed ita potius uiuere, ut aliquo monimento si fieri potest nos uixisse testemur, hic post se liberos, hic libros relinquit, hic prædia, hic possessiones, hic ædificia, hic bonã famã, omnes bonũ nomen conemur post nos relinquere, alioquin uita nostra mors potius est. Ego ita pro uirili semper elaborauí ut me uixisse testarer, quibusdã monimẽtis, quæ extant. Nec passus sum etiã illud ignorari, quod hic nobiscum iam actum est, quod certo scio. Multi hoies utriusq; sexus libẽter etiam in remotissimis regionibus uehemẽtissime exoptabant. Quis enim bono ingenio præditus nollet scire, quomodo ille celeberrimus Regum conuentus inchoatus

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ac perfectus esset, & quo pacto mutuo sese amplexi essent, clæmétissimi illi principes, qui se de facie prius non noueranr, etsi sanguinis uinculo prius erãt astricti. Licet aũt tu mi Iacobe tanq̃ Cõsiliarius Cæsaris, nõ inter postremos numerãdus affueris, & oculata fide oia intellexeris. Tũ aliquãdo ea quæ faciliora sunt e memoria labunt, quæ libẽter in senectute relegimus. Amore tui omnia collegi, quæ & uidi, & quibus interfui. Quinq; em̃ annis, ut scis, uoluo hoc saxum, quibus uigesies & quater in Hungariã Orator iui, atq; hæc negocia tractaui. Quantũ igit̃ potui rẽ uerissimæ simpliciter tũ, sine turgida oratione pscripsi. Quidquid id est boni consules, & me ut soles amabis. Ex Vienna uigesima Augusti.

Diarium Joãnis Cuspiniani prefect.

Vrbis Viennen. De congressu Cæsaris MAXIMILIANI Aug. & Trium Regũ, Hungarie, Boemiæ, & Poloniæ, VLADISLAI, LVDOVICI, ac SIGISMVNDI. In Vrbe Viennen. facto, xvii. Iulii. Anno Christi. M. D. XV.

CAesar MAXIMILIANVS ut est ingenio singulari, ac prope diuino anio uolues nihil esse pclarius bono principi, q̃ puincias & regna sua, solido aliquo robore stabilire, in oes orbis angulos, oculos suos cõiecit. Et nobilissimũ quẽq; regem affinitate sibi deuinxit, ut inde puincis suis perpetuã relinqueret quietẽ. Sic filium PHILippũ in Hispaniã mittens Regem Aragonũ sibi pjunxit. Cum aũt diuus ille PHILippus numerosam post se prolẽ relinq̃ret, noluit Cæsar quãcunq; amittere occasionẽ, Ex quattuor filiabus quæ secũda est post LEonorã, cui nomẽ ISabellæ regi despõsauit Daciæ sed hoc aliquãto post, ex Septẽtrione Cæsar in Orientẽ migrauit ut semẽ eius undequaq; coalesceret, uidit piẽtissimũ Hungariæ & Boemiæ Regem VLAdislaum, nobilissimis liberis a Deo optimo maximo donatũ, LVDouico & ANna Mox animo cõcepit, illosq; sibi deuincire, Austriæq; puincias inferiores robustissimo muro circũuallare, LVDOuico Hungariæ & Boemiæ Regi, tertiam neptem MARIAM in uxorẽ, & ANNAM unũ ex nepotibus, aut CAROlum, aut FERDInandũ in maritum dare cogitauit, ut prouinciæ illæ ptiguæ & regna, mutuis uiribus robustiores essẽt ptra impetum Turcorũ, & quorũcunq; hostium. Id cõsilio & opera, tũc MAThei epi Gurcen, hodie uero Cardinalis, qui & extremam manũ huic operi imposuit. Et IOannis Varadien, episcopi professi ordinis. s. Francisci, primum inchoatũ est. Accesserũt de hinc plæriq; oratores, quos Cæsar aliquot hic annis in Hungariã misit, qui iter cætera negocia matrimonia hæc duplicia simul sollicitarũt, Ianus Mraxii miles pfectus arcis Drosndorff, Comes Leonardus de Hag. Volfgangus de Regndorff Baro, Ioãnes de Pucham, hic annis q̃nq;

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ꝓtinuis Orator iuit in Hũngariã, Cuſpinian⁹ ꝑfectus Senatus Vienneñ. qui uulgo Anbaldus dicit, poſtremo & Laurentius Saurer uicedñs Auſtriæ, Orator cũ cæteris iuit.

¶ Interim Cæſar, licet grauiſsima bella gereret, & annis iã fere octo ſuꝑbiã Venetoꝝ caſtigaret, nullã occaſione omittens, ut ſuũ ſortiteñ finem cõcepta, iamdudũ matrimonia Ex Flandria in Auſtriã miſit, chariſsimã ſuam neptẽ MAriã ſponſam LVDOuici Regis, quæ Viennam appulit. xii. die Iunii. Anno. M.D.XIIII. honorificẽtiſsime excepta, nõ tam a Clero, q̃ uniuerſo populo Viennẽſi, & deducta ad arcem Viennenſem ubi hodie adhuc habitat.

¶ Prius aũt Cæſar in Auſtriã deſcẽderat aĩo ꝓueniẽdi Regẽ Hũgariæ VLAdiſlaũ, & tractãdi nõ tam de liberoꝝ ꝓmuniũ matrimoniis, q̃ de cæteris ſuaꝝ ꝓuinciaꝝ, & regnoꝝ neceſſitatibus. Sed inſperato erupit, quædã incondita Ruſticoꝝ multitudo, quæ Cruciatoꝝ appellabat, proximis eũ ante mẽſibus Cardinalis Strigonieñ. Legatus aꝑtꝭcus, Cruciatã detulerat in Hungariã, cũ pleniſsimis indulgẽtiis, e quã re, unde ſubſidiũ ſperabat, crudeliſsimũ uenenum ortum eſt. Nam longe lateq; deſæuit in Hũgaria hæc crudeliſsima peſtis, & omni peſtilẽtia ſæuior, in utrũq; ſexũ indiſcriminatim uenenũ iniiciẽs, rapiebanẽ liberi ex matrũ ſinubus, truncabanẽ ut feræ, & abiiciebanẽ. Stuprabanẽ paſsim uirgines, & matronæ, in parentũ ac maritoꝝ cõſpectu. Sacra ꝓphanabantur, ſpoliabanẽ tẽpla, ciuitates, oppida, arces, uillæ, euaſtabanẽ & incẽdio corruebãt, deniq; nihil tam ſanctũ, quod ab iis Cruciatis nõ defœdareẽ. Hoꝝ dux Georgius quidam Ceculus (gentis nomẽ eſt, Ceculi eũ prope Ttranſiluaniã habitãt) Aſciuit hic ſibi Comitẽ, Laurentiũ presbyterũ, qui crudelitate oẽs ſuperauit. Erat etiã ex ducibus quidam Michael monach⁹, ita hæc peſtis nullũ ordinẽ intactũ reliquit Ex minoribus ducibus multi erãt, quoꝝ nomia ſcribere eſt ſupuacaneũ, Hii quoſcunq; nobiles apꝑhenderant, palis affixerunt, mulieres ac liberos eiecerũt, prius tamẽ ſtupratis, bona ſurripuerũt. Erat animus illoꝝ uniuerſam delere nobilitatẽ. Et in toto regno, qd̃ q̃ttuor & decẽ habet Eꝑales ſedes, unã ſolam relinq̃re. Scribi nõ poteſt qua crudelitate uſi ſunt, hoc ſatis ſit iudicii, cum auxilio diuino rabies hæc extincta foret. Ductu Ioannis comitis Zepuſieñ. Veiuode Tráſsiluaniæ, qui ducẽ illoꝝ nouo quodã tormẽti genere, a ſuis, dentibus laniari iuſſit, & hinc decolari. Et de menſe Nouẽbri illius anni facta eſſet Regnicolaꝝ, in Buda cõgregatio, patria ligua Rackuſch appellat, hic publicæ narratũ eſt. Hoc tumultu Ruſticoꝝ qui uix quadrimeſtris erat, deſyderata eſſe in Hũgaria, utriuſq; ſexus, ſeptuaginta milia hominum, in quibus quadringẽti fuerunt nobiles.

¶ Quod ſæculũ mihi narrabit, ſimile facin⁹? Quis unq̃ talia aut legit, aut audiuit, ſed longe maiora ſunt, quã quæ ſcribunt. Multa eni ob pudorem ſcribere nemo audet.

¶ Fuit in iſta ꝓgregatione ſiue conuentu, nomine Cæſaris Orator Cuſpinianus, nomĩe Regis Poloniæ, Criſtophorus Schidlouiczki. Et cum illic etiã de ꝓcordia Cæſaris, & Regis Poloniæ, inter cætera negocia agereẽ, uiſum eſt Oratorib⁹ differẽtias illas facile nõ poſſe cõplanare, niſi ſimul coirent Cæſar, & uterq; rex Hungariæ & Poloniæ, fratres. Nam Cæſar iam a rege Hungariæ pro ſuo fratre rogatus, indulſerat quæ in eũ fœcerat, & iꝑm arbitrũ & mediatorẽ differẽtiaꝝ delegerat, pro ſedãdis diſcordiis quæ inter illos erãt.

¶ Remiſſus eſt itaq; Cuſpinianus a Buda, ad Cæſarẽ, qui tũ in põte œni, Inſpruckh uulgo dicit, morabat, ut Cæſarem ſollicitaret, pro cõuentu tam ſancto, horum regũ, qui non modo utilis ſuis regnis & ꝓuintiis, ſed etiã hoſtibus plurimum formidoloſus futurus erat.

¶ Cæſar tum pluribus occupatus, uenire ad finem Februarii, in Poſoniũ ut deliberatũ erat nõ potuit: tum propter Heluetioꝝ formidabilẽ inconſtantiã, tum ꝓpter ſubitã & inſperatã mortẽ regis Frãciæ LVdouici, qui prima Ianuarii Pariſiis anno decimoquinto expirauit. Tum etiã propter CArolum Archiducẽ Auſtriæ: ac Burgũdiæ nepotẽ, quẽ ex annis turelæ cæſar emãcipauerat. Aliis quoq; multis de cauſis Cæſar nequibat, quod uterq; Rex petebat, adimplere.

¶ Decreuit itaq; Cæſar, Reuerendiſsimũ in Chriſto d. Matheũ. S. Angeli Cardinalẽ Gurceñ. & coadiutorẽ Saltzburgeñ. mittere, qui cum pleno mãdato cum utroq; Rege, oĩa agenda perageret & tractaret.

¶ Præmiſſus eſt itaq; Cuſpinianus Budã, q hæc regi renũtiaret. Et ut dies cõuentus in diem dñicam quadrageſimæ qua in eccleſia Rõana cantat, Letare hieruſalẽ, differreret,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

placuere omia regi Hungariæ, qui ilico nunciũ expediuit, Cracouiá uersus, ut hæc fratri Regi Poloniæ referret. Ne tũ res tam sancta ullius fraude interciperetur. D. Ladislaus de Sternberg, Cancellarius Boemiæ, iter arripuit, & regẽ edu xit, persuasitq; ut nullis lris incœptũ iter desereret, sed ad Posoniũ usq; ꝓtinuaret, expectaretq; fratris regis, & Cæsaris aduentum.

¶ Narrauit mihi Georgius Thurso, uir spectatæ fidei & integritatis, haud ꝓtemnẽdæ Regis Hungariæ Camerarius, montiũ. Egressuro regi Poloniæ SIGISmundo, qui Cracouiá quinta Martii deseruit Mathiá Mechouitá singularẽ tã in medẽdo q̃ in ꝓgnosticãdo magnæ eruditiõis uirũ annũ ctiasse: iꝑm neq; uisurũ Cæsarẽ, neq; expediturũ quippiam Qd cum miraret Rex, ut est animi incõcussi & firmi. Constantissime perseuerauit in ꝓposito. Eundũ inquit est, quo deus & fortuna uocat, promisi, promissum ratum seruabo. nemo me a ꝓposito alienabit. Videbo Cæsarẽ, si deus uolet & fratrẽ conueniá. Nihilominus interim per quosdã secretiores mãdat, ut diligẽtius ab eodem Doctore inquirãt, serio ne an ioco locut⁹ fuerat, Asserit idẽ Mechouita, Regẽ nõ uisurũ Cæsarẽ, nisi expectare uelit Iuniũ. Et ante festum diui Ioãnis baptistæ, Cæsarẽ oino nõ uisurũ. Cũ Rex se rediturũ in mẽsibus duobus ad summũ speraret. Exiuit igit rex bonis auibus, & cum tam lõga mora traheret, sæpe illius doctoris memoria subiit. Hocidem Mechouita, Andreæ Kostilitzki thesaurario perscripsit, Regem scilicet suũ, uix Cæsarẽ ante festum Alexii uisurũ, quod & euenit, ut paulo post scribemus, Decimosexto enim Iulii, hoc est in ꝓfesto Alexii mutuo sese uiderunt.

¶ Vigesima igit tertia Februarii, anno pñti. M.D.XV. Reuerendissimus dñs Cardinalis Gurceñ. applicuit Viẽnam, q̃ honorifice ab uniuersa nobilitate, plebeq; Viennẽsi susceptus: parũq; quiescens, genio indulsit ad triduũ, Tum ad nouá ciuitatẽ ꝓfectus, conuentũ prouincialiũ indixit iussu Cæsaris. Interea ut sui aduẽtus certior redderet, Rex Hungariæ, mittit. d. Cardinalis Doctorẽ Vitum de Furst Budam ut Regem excitaret ad Posoniũ: locũ cõuentus designatũ. Nam quidã ex nobilioribus refragabant, ex quo Cæsar nõ ueniret, facilius posse Budá ꝓuenire: regẽ Poloniæ & Cardinalem asserẽtes, sed sanior pars ꝑualuit, & Rex se Posonium uenturum ꝓmisit. Cõtinuato igit itinere: firmatus iam animo Rex Poloniæ Cracouiam deserit, & Posonium uersus pergit.

¶ Cardinalis interim Gurceñ. ꝓuocatis Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæq; ꝓuincialibus, res sibi a Cæsare cõmissas strennue exequit, sed ꝓficere nõ potuit, Audiẽs Regẽ Hũgariæ. xviii. Martii Posoniũ uenisse, crebris nũciis diu noctuq; singula indagat ut est diligẽtissimus, nullam uoluit occasionem amittere.

¶ Tum. xxii. Martii, ne ulla re indiligẽtiæ culparet, mittit Oratores ad Regẽ Hũgariæ Posoniũ, qui se suaq; offerrẽt & aduẽtus sui diem exquirerẽt. Dños Marquardũ de Stein præpositũ Bamburgeñ. Ianũ Mraxii de Nascau militẽ. Cuspinianũ Doctorẽ. Volfgangũ Hemerle secretariũ Cæsaris. Hii iussa exequuti per nũctios singula d. Cardinali adaperi unt, & eidem in Hamburgo xxvii. Martii occurrunt, de singulis ipsum certiorẽ faciẽtes, quæcũq; uiderint aut intellexerint. Nam ante. xxiiii. scilicet die sabbato illi⁹ dñicæ qua canit in Ecclesia. Iudica me dñe, Rex Poloniæ SIGISmũdus cum celeberrima pompa ingressus est Posoniũ, quẽ ex Ter uania usq; ꝓduxerũt, Episcopus quinq; ecclesieñ, Georgius, & Georgius Marchio Brandeburgeñ. iussu regis Hũgariæ. Ipse aũt rex Hũgariæ VLAdislaus, in curru ei cũ filio LVdouico occurrebat, sequentibus ipsos Eꝑis Coloceñ. Vacieñ. Bosneñ. Sirmieñ. & uniuersa eius nobilitate quæ ornatissime more patrio erat instructa. In cãpo ubi uidit fratrẽ aduentantẽ, iussit se ex curru in terrã ponere in sella, quẽ Rex Poloniæ fraternæ amplexus, ꝓuocauit in lachrymas. Rex LVDouicus miræ indolis, patruũ exosculatus benignissie excœpit. Repositus in currũ senior Rex. Filius LVDouicus equũ ascẽdit, & in latere sinistro cũ patruo urbẽ ingressus est magno cũ fastu, ꝓcedentibus innũeris eqtibus nobilibus & currib⁹, Ducebat aũt rex Poloniæ plus mille quingẽtos eqtes, & partim more Hungaroꝝ quos Husserones appellãt, uestiebant, partim habitu Alemanico ornati erãt, sed erãt præter Polonos Ruteni Pruteni Moschi Turci captiui, & Tartari in suo equitatu, cũ multis tibicinib⁹ qui tubas amplas sonoras, & a nostris multum dissonas nõ sine horrore

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

stridétes, ut in magno æstu solét uespe & crabrones inflabant. Erat & Turcus quidã cũ tibia qui nobis inauditã harmoniã & auribus nostris inacceptã ædebat, cũ puero tympanum ambabus uioléter manibus percutiéte. Sed & nostrates habuit tubicines qui belle sonabãt, & nostrã musicã referebant.

¶ Erat secũ magna nobilitas, qui partim in equis anteibãt deaurati, & torquibus aureis redimiti, partim pedibus ipm cingebãt equo insidenté & ueste purpurea amictũ. Veiuoda Valachiæ. d. Nicolaus Virla palatinus Sandomirieñ. Nicolaus palatinus Vilneñ. Palatinus Liblieñ Andreas. Cancellarius Schidlouiczki. Nicolaus palatinus Marieburgésis. Thesaurarius Andreas Costiliczki. D. Lucas capitaneus Poloniæ. dñs Raphael. Et multi alii insignes & uiri egregii utriusq; ordinis. Comitabant uero illũ tres episcopi Mathias Vladislauieñ. triũ regũ Alberti, Alexandri, & Sigismũdi olim Cãcellarius. Ioãnes Posnanieñ. & Petrus Premisliеñ. cum Præpositis Secretariis & aliis prælatis.

¶ Durabat hic ingressus ab octaua usq; ad primã horã, nã summo mane ingrediebant currus, qui ferunt fuisse pene quingenti, in quibus qñdoq; quattuor niuei equi, quãdoq; nigri, qñq; rubei, quandoq; alterius coloris. Nunc sex: nunc octo in eodem curru uehebant. inmixte erãt & bigæ, licet paucæ erant.

¶ Vigesimaoctaua Martii Cardinalis Gurceñ. ex Hamburgo soluit naui, & uenit Posonũ horã circiter nonã. Cui oĩs multitudo obuiã egressa, ripã Danubii ita adimpleuit, ut eques uix subsistere posset. Incessit ipse in habitu Cardinalium, qué Archiepus Coloceñ. Gregorius comes de Frãgepanibus regni Hũgariæ Cancellarius. In latere regis LVdouici obuiã Cardinali noĩe patris & patrui missi, benigna & pulchra oratõe suscepit. Ipse uero Cardinalis humanissime respõdit. Aderãt hic utriusq; Regis ꝓceres & ꝓsiliarii, Epi & nobiles, ac summo cũ honore ipsum q̃ honorificentissime usq; ad hospiciũ ꝓduxerũt cũ ingẽti tubarũ sonitu ac plausu.

¶ Sequẽti die hoc est. xxix, Martii, ingressus est urbẽ reuerendissimus Cardinalis Strigonieñ. Thomas legatus de latere: cui & d. Cardinalis Gurceñ. cum omni curia sua (ductabat aũt electã nobilitatẽ Austriæ & Stiriæ) & utriusq; regis ꝓceres occurrebãt. Ipse sexingẽtos habuit equos demptis currib⁹, magnæ undiq; factæ sunt cerimoniæ (quãdoquidẽ maior pars oĩs ætatis humanæ, in iis conterit) occurrebat, & clerus cum pueris & reliquiæ sanctorũ deferebant obuiã tanq̃ metropolitano.

¶ Prima Aprilis, quæ erat solẽnis illa dies Palmarũ, oĩbus Christianis uenerãda, Cardinalis Strigonieñ. in ecclesia maiori diui Martini pñtibus trib⁹ Regibus & Annæ reginulæ sacerdotale expleuit officiũ, cum ceremoniis debitis, ac cũ indulgẽtiis plenariis. Cardinalis aũt Gurceñ. huic officio interesse nõ potuit aduersa ualitudine detentus: alias uniuersa nobilitas erat cõgregata.

¶ Altera die iterũ ꝓuenerunt in hoc tẽplo tres Reges cum Cardinalibus ambobus. Strigonieñ. celebrauit officiũ de spũ sancto, quo finito, admonita est plebs per Suffraganeũ Strigonieñ, ut deuotissime pro ꝓcordia Cæsaris & Regum deo supplicarẽt, lingua Latina, Hungarica, Boemica, & Alemanica, ꝓnunctiatæ sunt interim indulgẽtiæ plenariæ.

¶ Recta inde uia tres Reges, duo Cardinales, Archiepi & Episcopi ꝓceres & cõsiliarii in domũ regis Hungariæ ꝓfecti sunt. Et facto magno cõsilio Cardinalis Gurceñ. oblatis litteris suæ credentiæ de more. latissimæ & ꝓfusissime cur & ob quã causam uenerit, in summo silẽtio locutus est bene audiẽtibus Regibus & ꝓsiliariis Cæsaris, ac utriusq; regis, qui omẽs erant plus quinquaginta. Cui finita oratione benignissimæ simul & elegãtissimæ respondit Cardinalis Strigoniẽsis. durauit hoc consiliũ ad horam circiter secundam post meridiem.

¶ Tertia Aprilis Cardinalis Gurcensis comitãte ipm curia sua & pulchra nobilitate uenit ad hospiciũ regis Poloniæ, qui ei egressus obuiam humanissimæ ipsum excepit in plateis, ac ubi ambo in præsentia ꝓsiliariorũ resederũt. Cuspinianus iussus lẽras Cæsaris cũ quadã salutatiõe obtulit breuiuscula, ambo de hinc mutua colloquia sed nõ diu fecerũt.

¶ Eodem die uenit triste nuncium de obitu illustris ducis Bartholomei de Munsterberg qui a Cæsare festinãs ad hũc ꝓuentũ, in danubio haud longe a Hamburgo ab fluctibus obrutus submersus est. Quod in primis affecit VLadislaum regẽ & in lachrymas excitauit. Deinde Cardinalẽ Gurceñ.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

qui eum unice amabat utpote uirum bonũ & ſtrennuũ. Ex cuius morte quidã male de futuro conuentu augurabanť. Nam & pridie magnificus Ioannes de Meſſeritz capitaneus Morauiæ, qui etiã ſæpius orator in hoc negocio fuit, ſubita morte expirauit. Et Vitus de Furſt qui regem plurimũ ad hunc conuentũ ſollicitauit. Viennæ mortem oppeciit. Ita tres Oratores ſeſe ex iis negociis liberarũt, & ſuperum conuentum adierunt.

¶ Hinc iterum in hoſpiciũ Regis Hũgarie conueniũt, oẽs hii principes, & tractatũ incipiẽtes, inueniũt rem eſſe moroſam in tanta multitudine per tot ſuffragia eſſe ꝓſulendũ redigũt itaq; ad minoré numerũ ſinguloꝝ Regũ ꝓſiliarios Et d. Cardinalis Gurcenſ. accipit ſecum cõſiliarios Cæſaris, d. Ianũ Mraxii. Laurentiũ Saurer uicedñm Auſtriæ. Cuſpini anũ doctoré, & Gabrielé Vogt ſecretariũ Cæſariũ. Noie uero Regis Hungariæ erat Cardinalis Strigoniẽſis. Archieps Coloceñ. Epus quinq; eccleſienſis. Rex aũt Poloniæ miſit Petrum epiſcopũ Premiſlieñ. Chriſtophorũ Schidlouiczki Cancellariũ, & Palatinũ Vilneñ. Nicolaum.

¶ Hii quoties articuli ꝓpoſiti fuerũt referebãt ad Reges, Sed plene cõcordari nõ poterãt, licet plæroſq; dies cõſummerent, & conſilium in tertiam uſq; horam poſt meridiem ſæpius pertraherẽt.

¶ Vndecima Aprilis inſtitutus eſt ludus pro curſu equoꝝ. Primus brauiũ accepit argenteũ deauratũ poculũ. Secũdus pannũ aureum pro ueſte. Tertius ſimplicé pannũ pro tunica. Cucurrerũt undequadragita equi uelociſsimi & pulcherrimi, ſed Georgius comes Zepuſieñ. omnes præceſsit.

¶ Viſa eſt hic res memoratu digna, quidã Moſchus inſidebat equo turco, & de more ducebat alterũ in manu dextra cum aũt uehemẽtiſsime curreret cũ ambobus equis, ſaliit ex uno equo in alterũ, in medio curſu, ſemp alterũ manu ſeruãs, ne diſcurreret, erat pulchrũ ſpectaculũ, corã Regib⁹ & Principibus. Nam tres Reges egrediebanť pulchro ordine. Similiter & Cardinalis Gurceñ. ac oẽs epi, cũ uniuerſa nobilitate. Moſchi tum etiã ac Tartari artem ſuam iaculandi ſagittas in aerem miro ingenio oſtentabãt.

¶ Duodecima Aprilis, ꝓcluſerunt iterum quædã eſſe renũtiãnda Cæſari. Et ideo data & accepta ſalute cum ſumma reuerẽtia, & poſt exhibita munera regia. Cardinalis Gurcẽſis Poſoniũ relinquit cum prius ex ſuis ꝓcipui aulici. Frater eius Vterinus Ioannes Lang. Magiſter domus Ioannes Schenck. Volfgangus de Keutſchach. & Criſtofferus Graff de Rattſtat. In die paſchæ, expleto diuino officio, quod a Cardinale Strigonienſi celebrabať, eſſent militari cingulo & honore ornati a tribus Regibus, in tanta diei feſtiuitate.

¶ Reuerſus Card. Gurceñ. Viẽnã, mox duos ꝓſiliarios Cæſaris d. Vilhelmũ de Rogndorf, & Laurẽtiũ ſaurer uicedñm ꝓpoſtã mittit ad cæſaré, q licet q̃tuor dieb⁹ aſcẽderint feſtinãter Auguſtã uſq;, tarde tũ fuerſi ſũt, ob negocia emergãtia quotidie, & iteri urbs Poſoniũ iopinato & ſubito icẽdio pl⁹ media ꝓburiť

¶ xi. Maii d. Card. Gurceñ. cũ ſex cæſareis ꝓſiliariis d. Marquardo de Stein ꝓpoſito Bãbergẽſi. Vilhelmo de Rogndorff. Iano Mraxii. Laurẽtio uicedño, Cuſpiniano & Gabriele Vogt ſecretario, itez in naui deſcẽdit Poſoniũ ad utrũq; regẽ, tractatur⁹ & ꝓcluſurus tã matrimonia, q̃ fœdera pacis & ꝓcordiæ. Et licet clã ſine põpa itrare uellet urbẽ. Mox tũ certiores facti Antiſtites & pricipes, Ludouicũ Regẽ eduxeĩt Cardinali obuiã cũ oĩ utriuſq; regis familia. Card. etiã Strigoni. q̃ſi oĩa neglexiſſet, feſtinabũd⁹ circa portã urbis cũ oĩ ſua familia occurrit. Siliter & alii epi & archiepi ſomno exciti obuiã prodierũt.

¶ Septẽ hinc dieb⁹ ardue diſputatũ & tractatũ eſt de ſingulis & maturæ oĩa deliberata: ſunt in articulos redacta & ſcripta, ac ultro citroq; pẽſitata. Nũc enim conſiliarii utriuſq; Regis in hoſpicio Cardinalis tractauerũt & ꝓſultauerũt. Nũc uero Cardinalis Regẽ Poloniæ adiit, & ſecretius quædã amotis arbitris tractauit nũc uiciſsim dñm Cardinalẽ de ſuis negotiis ſollicitant. Nulla quies, nullũ ociũ, omnia labore plena erant.

¶ xx. Maii mane a ſeptima hora uſq; in primã poſt meridiẽ. uterq; Rex cũ duobus Cardinalibus & cõſiliariis deliberarũt, & deliberatis oĩbus in ꝑſentia ꝓſiliariorꝝ Cæſaris & amborũ Regũ, articulos legi fecerũt, qui fuerũt ipſoꝝ manibus ſubſcripti & ſigillis muniti, cum omni fauore & plauſu.

¶ Sequẽti die Rex Hũgariæ inſtituit cõuiuium regale, quo regaliter & opipare accepit fratré ſuũ Regẽ Poloniæ, Cardinalẽ Gurceñ. & ꝑſatos ſex ꝓſiliarios Cæſaris. ¶ Reuerſus Viennã Card. Gurceñ. xxiii. & xxv. Maii exiuit ut ꝓlocuta Cæſari narraret ꝓmq; adduceret. Interim ambo Reges nõ ſine ingẽti faſtidio longã morã traxerũt in Poſonio ꝑ totũ ſuniũ, licet crebro mitterenť litteræ, nũc a Cæſare, nũc a Cardinali Gurcẽſi,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

quas uicedñs ut est suarum rerum diligẽs exequutor,& no
cte & die mox Regibus transmisit, ut impacientiã eorum
leniret crebris litteris mittendis.
¶ Sed non cõtenti reges ꝙ Cardinalis iuisset ad Cæsarem
miserunt ambo,oratorẽ Hieronymum Balbum præpositũ
Posonieñ.ut per eum intelligerẽt si Cæsar esset uenturus
necne certo. Is Cæsarẽ in Insprugk apprehẽdit,sed respõ
sum in Rottnburg ab eo accepit. Subsequutus est hũc ali⁹
Orator Regũ(tã impaciẽter longã hanc morã tulerunt)d.
Protesila⁹ de Schmihau Boemus,quẽ Cæsar secũ detinuit.
¶ Post hunc alii duo missi Nicolaus Ceculus Hungarus&
Petrus Polonus,milites ab utroq; rege ad Cæsarem, ut ei⁹
aduẽtum solicitarent.Quibus honeste expeditis, promisit
se uenturꝫ:& ut bono animo essent Reges,eosdem litteris
& respõsione hortatus est fraterne & q̃ humanissime
¶ Vbi ergo Reges iam animo firmati, aduentum Cæsaris
crediderunt honestatis & emerendi fauoris gratia.Orato
res sex,singuli tres insignes uiros miserunt Rex Hungariæ
Episcopũ quinq; ecclesieñ Georgium.Ladislaum de Stern
berg Cancellariũ Boemiæ,& Moysen de Buslai magistrum
curiæ.Rex Poloniæ item tres.Episcopũ Ioannem Posnani
ensem d.Lucam capitaneũ regni Poloniæ, Cristophorum
Schidlouitzki Cancellariũ,qui Viennã ingressi sunt, equis
pene quingentis phaleratis,& more suo ornatis,compte &
eleganter sexta Iulii,cum antea Casimirus Marchio Bran
denburgeñ.cum Comite Bertoldo de Hennenberg cum
equis centum & quadragintasex cataphractatis & nobilis
sime armatis a Cæsare præmissus urbem introisset splendi
dissime ornatus cum Pinnulis,armis,simul etiã cũ uexillis
albis, paruis ac maioribus, & Thomas Fugs cum centum
quinq̃ginta equis bene armatus more Germanico. Ioãnes
Iacobus itẽ de Landau,cum totidẽ.Et alii multi nobiles ac
aulici,qui Cæsarem præuenerunt & ibi eum expectarũt.
¶ Octaua Iulii rediit Cardinalis Gurceñ.cũ Archiepiscopo
Bræmensi d.Cristophoro,ducibus Bauariæ Guilhelmo ac
Ludouico,Duce Alberto de Meckelburg,Duce Vdalrico de
Virttenberg.Quibus ad ripã Danubii occurrerũt. Ioannes
Episcopus Ratisponensis palatinus Rheni.Episcopus Pata
uiensis Vigileus, qui pridie aduentarunt, & quorundam
Principum Oratores ac Legati.
¶ Decima Iulii Cæsar circa horã noctis decimam Viennam
sine pompa ingressus est. Cum biduo fere quieuisset fati
gatus ex itinere in castro quodã circa siluam Viennensem,
cui nomen est Hecking.
¶ Vndecima Iulii Cæsar præfatos sex Oratores Regum in
Arce Viennensi audiuit in præsentia principũ & ꝓfiliario⁹
& Episcopus quinq; Ecclesiensis, longa oratione Cæsarem
pro expedicione contra Thurcos cohortatus est amplissi
mis uerbis. Quibus benigne Cæsar per doctorem Petrum
Mottã Hispanũ respondit breuiter ac simul eleganter,il
lisq; dimissis iussit corpora sua curare ac in hospitio redire.
¶ Duodecima Iulii uocatis in Arcem Oratoribus, eos ab
soluit ac abire iussit,sunt aũt cum summo honore per Epi
scopos ac principes extra portam deducti q̃ honorificentis
sime sequenti die mane,hoc est.xiii.Iulii.
¶ Eodem die Cæsar ad excipiendos reges, misit obuiam
oratores suos Archiepiscopũ Bræmensem Cristophorum,
Marchionem Casimirũ.Vilhelmum de Rogendorff & Cu
spinianum Regi Hungariæ, qui.xiiii. die Iulii inuenerunt
Regem Hungariæ Vladislaum cum liberis suis in quodam
castro Kottsee cui adiacet uilla prope Danubiũ & facta salu
tatione mandata sua exequuti sunt,inuitarũtq; ut Viennã
ueniret.
¶ Similiter ad Regem Poloniæ Cæsar misit Oratores ad
Hamburgum(illic enim traiecerat Danubiũ. Rex Poloniæ
ut erat ordinatũ, quo expeditius æqui & currus Danubiũ
in diuersis uadis superarent)Ducẽ scilicet Bauariæ Vilhel
mum:Episcopum Labacẽsem Cristophorum, prepositum,
Balthasarem mercklin de Valdkirch,& Mraxii qui similiter
ut superiores exequẽtes sua mandata.Regem nomie Cæ
saris exceperunt ac inuitarunt.
¶ Decima quinta iulii exiit Viennã ac prodiit obuiã Cæsar
Regibus,in lectica adornata, instructissimo & electissimo
exercitu cũ multis equis cataphractariis, cum splendidissi
mis militibus,ac nocte quinq; miliarib⁹ a Vienna in castro
quodam Trauttmansdorff pernoctabat. Cum Rex Hunga
riæ in oppido Prugk prope Leyttã fluuium.Rex uero Po
loniæ in Hamburgo eam noctem consumerẽt.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

¶ Nocte fere media uenit Cuſpinianus ad Regẽ Hungariæ a Cæſare miſſus, qui dabat ordinem conueniẽdi, ne fieret confuſio. Iuſſus eſt Rex manere in ſua lectica. Nam & ipſe quoq; uehebatur lectica quam Cæſar pulchre adornatam cum optimis equis Regi donauerat pridie. Et reuerſus iuſſus eſt a Cardinale Gurceñ. ire ad Regem Poloniæ ut idem ei narraret, quẽ repperit in cãpo haud lõge a tẽtoriis quæ illic extenſa erant. Arbitrabantur euim nonnulli Cæſarem id quod maxime recuſauit, diſputatuq; de præloquutis in tentoriis aut ſub diuo. Cæſar aũt arborem excelſam iuſsit figi in planiciem latam, que poterat a longe conſpici, ſub hac uoluit conuenire Reges. Et quaſi fœlici captato augurio ſub diuo aperte uoluit alloqui fratres Reges & eos ſalutare ac mutuis complexibus exoſculari.

¶ Mane itaq; horã circiter ſextã. xvi. Iulii egreſsus eſt Cæſar cum omni ſuo exercitu a Trauttmanſdorff ad locum illum deſignatũ, in planitiæ quadã, iuxta ſyluam cui nomen eſt patria lingua Hart, hic erat collis intumeſcẽs aliquãtiſper a dextris ſylua, a ſiniſtris uepribus ac modicis ſpinis ꝓſparſus monticulus, ab hoc deſcendens Cæſar poterat tam ab Hungaris q̃ a Polonis latiſsime ꝓſpici, armis illuceſcentib⁹ In meridie ꝑſertĩ iaculãte ſole radios uibrãtis in exercitũ.

¶ Proceſsit aũt hoc ordine Cæſar. Capitaneus Nouæ ciuitatis Melchior de Manſmunſter in equo cataphractato, & ſin armati & rubeis ueſtibus induti, ipſum ſequentes, ductabat aciem, quem ſequebanẽ in primis aulici & familiares Cæſaris inermes ac prouinciales, cæteriq; nobiles. Et q ad hoc ſpectaculum concurrerunt, ciues & mercatores ſed ornati & bene ueſtiti ſed elegantes, alioquin excludebanẽ & reiiciebantur. Multi aureis torquibus redimiti & uariis monilibus conſpectum reddebant ameniorem. In ſingulis membris quinq; equitabant, hos ſequebanẽ ducis Virttenbergeñ. familiares, armati & ſagittarii. Necnon d. Reuerendiſsimi Cardinalis Gurceñ. aulici, ſine armis quidem ſed honeſte ueſtiti, fuerunt circiter octingenti.

¶ Pulchra de hinc ſerie progrediebantur equi Cæſaris tre decim, quos tredecim pueri equitabãt, nigro ueluto ueſtiti perq̃ elegantes.

¶ Poſt quos eqtabant Erhaldi ſuo peculiari habitu amicti cum duodecim Tibicinibus, & duobus Tympanis magnis.

¶ Tum ſequebantur antiſtites Archiepiſcopus Bræmenſis Criſtophorus, ex domo ducũ de Braunſchueig. Epiſcopus Ratiſponenſis Ioannes ex domo Palatinorũ. Epiſcopus Patauienſis Vigileus. Epiſcopus Labacẽſis Criſtophorus, dux Bauariæ Ludouicus. Dux de meckelburg Albertus.

¶ Poſt hos ſuccedebant Cæſaris Ianitores cũ albis uirgis in manu de more ꝑcedentes Cæſaream Maieſtatem.

¶ Tum ferebatur in Lectica Cæſar: quæ panno purpureo de ſcarlaco & nigro ueluto, forma quadrata, erat cooperta eodem habitu pueri & ſeruus, qui equos ducebant.

¶ Prope Lectiã in latere dexto Cardinalis Gurceñ. habitu ſuo ornatiſsime eqtabat. In ſiniſtro Orator Regis Angliæ. Multi uero nobiles, omnes ueluto nigro ueſtiti de equis deſcendentes pedites circa Lectiã ambulabant. Hos ſequebantur in equis pariter nigro ueluto ueſtiti aulici ꝓceres. Vilhelmus de Rapoltſtein Magiſter curiæ. Ciprianus de Serenſtein Cancellarius. Iacobus Villinger Theſaurarius. Ioannes ſchnaydpeck Auſtriæ Cancellarius. Et conſiliarii & Regentes Iacobus fucarus. Balthaſar Mercklin præpoſitus in Valdkirch. Marquardus de Stein ꝓpoſitus Bambergeñ. Melchior phintzing præpoſitus Nurenbergeñ. cum fratre Vdalrico præpoſito, & pluribus conſiliariis & aulicis Cæſareis qui omnes ſericeis ueſtibus & torquibus aureis ac ꝑcioſis monilibus erant compti & ornati.

¶ Tandem ornata phalanx ſplendidiſsime incedebat tota armis cooperta, cũ tybicinib⁹ & tubis ductilibus. Præibat cum equo cataphractato Leonardus Rauber Cæſaris Marſchalcus, ducens ſecũ familiares nigro habitu ueſtitos quibus rota in brachio pro inſigni erat, auream ipſe ueſtem ſupra arma gerens. Tum ſeriæ pulchra ſequebantur Vilhelmus dux Bauariæ ereus totus cum equitibus ſuis, ſuo peculiari colore ueſtitis, qui Canem in Brachio pro inſigni ferebant. Hinc Caſimirus Marchio Brandenburgeñ. in equo cataphractato, ueſte aurea & rubea, cum electiſsima familia quæ rubeis ueſtibus erat ornata & pluribus aureis cathenis ac præciosis pinnulis cum gemmis ac monilibus. Penes eum erat Bertoldus Comes de Hennenberg, & nobilitas Franconiæ inſignis, equites cuſpides albis uexillis

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

paruis ornatas,duo pueri. Alba uexilla lata & pulchra. Sub sequebãtur deinde Comites,suo quisq; colore ornatus sed cataphractatis equis. Comes Georgius de Montfort. Comes Georgius de Schaunberg. Comes hoyr de Manffeldt Comes.n.de Vesterburg. Comes Ioannes de Hardeck qui mirum immodũ Margaritis & Gemmis adornatus resplẽdebat,coopertus erat æquus gemmis & perlis & superbissimæ incedebat. Dehinc nobilitas Austriæ supra Onasum electissimo instructa exercitu subsequebat. Cataphractariis similiter equis Volfgangus Iorger Capitãcus in Lyntz Sigismundus Ludouicus de Polham. Ciriacus de Polham. Rudolfus & Sebastianus fratres de Hohenfeld. Ioannes Iacobus de Landau. Thomas fugs, qui oẽs erant excellenter ornati. Et agebant equos plus quã octingentos. In quibus erant cataphractarii. lxxx. circiter. Hoc ordine incessit Cæsarea Maiestas & ubi appropinquauit arbori terræ infixæ circa iactum Bombarde.

¶ Accesserunt reges propius cum suis cateruis & militibus qui more suo erunt simul ornati. Hos antecedebat immẽsa multitudo Husseronum qui uexillis bipartitis rubeo & albo colore præibant.

¶ Subsequebantur Moschouite siue Moschi,ceruleo colore uestiti,cum albis longis pileis ac arcubus armati. Tum Tattari,in quibus multi captiui,cũ tubicinibus suis de quibus superius scripsimus qui sonabant horrendum.

¶ Eregione seorsum immensa multitudo Husseronũ qui Regis Hungariæ erant,pariter de more suo albis & rubeis uexillis armati.

¶ Quos succedebant utriusq; regis Tibicines in aera usq; clangentes more Germanico ornati & uestiti, cum Tympanis sonoris.

¶ Tum incedebãt ornatissime instructi uestibus & torquibus aureis & equis phaleratis multo argento dñi barones ex Hungaria & Boemia. In quibus erat marchio Brãdeburgensis Georgius frater Casimiri habitu Husseronum. Dux Carolus de Munsterburg,tres fratres de Schmihau. Ambrosius Sthercko,Michael Paluci magister cubiculariorũ,Petr⁹ Carlaczki,Franciscus ortzag de Gotz,banus Nandoralbeñ et Emericus orzag magister cubiculariorũ Regis Ludouici. Ioannes pethen de Gerse magister curiæ serenissimorũ liberorũ, Stephanus perenni, Ioannes bornamissa, Moses de Bussai cũ filio Ladislao,magistri curiæ. Ladislaus de Caniza Ioãnes Banffii de Lyndua,pincerna Regis. Ioannes Doczii cubicularius Regis, & plerique alii nobiles ac magnifici ex Hungariæ & Boemiæ regno,qui mihi magis de facie,q̃ nominibus sunt noti,qñdoquidẽ nomina horum uix memoria teneo quia difficile scribuntur hæc nomina.

¶ Post hos sequebatur Ludouicus Rex iunior aurea uestе rubea iter texta purpura ornatus,capillis extẽsis bireto ex ueluto fusco capite tectus,pulchro & phalerato equo insidens,quẽ undique cingebant ex utroq; regno Barones & domini pedites incedentes ad obsequium.

¶ Comitabatur hunc regina soror eius Anna, aurea uestе & pulcherrima torque mirum immodũ multis gemmis & monilibus ornata, quæ in amplissimo curru deaurato ac ymaginibus exornato, octo equis candidis trahebat, quã multi etiam nobiles pedites cingebant undique. Inter quos erat marchio Georgius Brandenburgeñ. & Comes Petrus de Posing, qui de equis descenderant pedites.

¶ Tum rex Poloniæ Sigismundus purpuratus & serico pileo tectus pulchro equo uæhebatur, undique nobilioribus proceribus amictus,qui pedites circumdabant ipsum,uestibus & ornamentis splendidi.

¶ Postremo rex Hungariæ,pariter ut Cæsar, Lectica ferebatur,quæ ueluto rubeo nobilissimo erat cooperta, quẽ admodũ pueri qui hãc cũ equis gestabant, hæc nuper erat donata regi a Cæsare cum equis & instrumentis.

¶ Aderat hic ingens prelatorũ & procerũ caterua ex Hungaria Archiepiscopi & Presules, Cardinalis Thomas Strigonieñ. Archiepiscopus Colocen̄ Gregorius. Quinq; ecclesiensis Georgius. Ladislaus Vaciensis. Michael Posnẽsis cũ Suffraganeis,Præpositis,& Archipresbyteris multis. Ex Polonia Mathias Vladislauien̄. Ioannes Posnaniensis. Petrus Premisliẽsis,cũ capitaneo,Cancellario,Thezaurario,palatinis & Veiuodis quos superius nomiaui,spectabilis & elegantissima caterua.

¶ Vndique strepitus & hinnitus equorũ audiebat, tubarum concentus,tympanorũ sonitus,Spectaculum sanẽ dignum,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

quod omnis mirabatur posteritas.

¶ Cæsar ut appropinquare uiderat Reges, misit cooperimentũ Lecticæ deponi quo palam ab omnibus uideretur & aperte omnes ꝓspiceret: data dextra Regibus & Reginæ perq; concinne inquit. Hæc est dies quã fecit dñs gaudeamꝰ exultemus & letemur in ea. Rex item Poloniæ respondit. Vtinam fœlix ac faustus sit ille noster ꝓuentus uniuersæ rei publicæ Christianæ. Paucula uerba in similẽ sententiã Rex Hungariæ proloquutus, quæ uix sine lachrymis efferre potuit. Ludouicus ut erat institutus ex equo sũma cũ reuerẽtia Cæsari dixit & tanq; patrem salutauit, nec auertere faciẽ a facie Cæsaris potuit, quasi aspectu nõ posset saturari. Regina in curru surrexit, nam altus erat, & obseruantiã in Cæsarem uerbis uultu & gestis ostendit.

¶ Fuerũt tũ nõnulla disputata ab iis qui inuitus ibant Viennam & aliqua mora facta est, donec Cæsar iuitatis principibus ac Regibus iussit secure secũ migrare Viennã. Rex aũt Poloniæ ut est sũmæ dexteritatis priceps suis & Hũgaris dixit, Sub ꝓfidentia Cæsaris, quẽ mihi multi grauissimũ hostẽ ꝓdixerunt, huc ueni, sub ꝓfidentia ipsum sequar Viẽnam, quisquis mihi ꝓfidit me sequat, siquis timet remaneat. Fratrẽq; cohortatus Regẽ Hungariæ ut tuto simul ueniret, qui altoquin Cæsarẽ semp amauit, incũctanter Viennam eundũ esse cõcluserunt. Cæsar intelligẽs tam ꝓmptã Regis Poloniæ in se uoluntatẽ, hic inquit rex me cõpellit ut qũq; uros siue bisontes amore eius in uenatiõe uideã.

¶ Dissoluta conuẽtio forte post horã cum media. Itum est ad uenationẽ capti aliquot cerui. Iterum ingens excitus est tubarũ clangor. Plures enĩ erãt tubicines, tot Regum principum ac præsulũ.

¶ Ordinatũ est ut Rex Hũgariæ cũ liberis iret Trauttmãsdorff ubi priore nocte Cæsar decubuit. Cardinalis Strigoniensis ad sanctã Margarethã, cæteri episcopi ac ꝓceres ad Suadorff. Rex uero Poloniæ cũ suis decessit ad Entzesdorf Cæsar ad Laxendorff cũ Cardinali Gurceñ. Multa sunt castra & uillæ adiacẽtes, quæ familiares utriusq; regis capiebant, pars uero Viennam petebat ut hospicia disponeret. Erat dies ille calidissimus & amœnissimus, ꝓ huiuscemodi spectaculo aptꝰ, licet mane pluuiã minaret nubecula q̃dã.

¶ Sequẽti die hoc est. xvii. Iulii Cæsar ex Laxendorff, uersus oppidulũ quoddã uenit cui nomẽ Schuechat, operiẽdo illic reges. Rex Poloniæ citius, tardiꝰ rex Hũgariæ uenerat.

¶ Ingrediebanť toto die Viennã currus quadrigæ & bigæ Hungaroꝝ & Polonoꝝ, uehebanť multi in curribꝰ illis uelocibus, quibus nomẽ est patria lingua Kottschi, magnaq; oĩm fuit expectatio illius ingressus tot Regũ ac principũ. Sed ne oñi careret fœlicitate suborta est pluuia, q̃ paulati incepit & primũ tenuis, tota dehinc pœne die durauit.

¶ Ex urbe sunt obuiã egressi Cæsari & Regibus, Electissimi pedites mille quingẽti, quoꝝ magna pars rubeis uestibus decorata fuit, ex ciuibus & filiis Viennensiũ, quos ꝓcesserunt in equis sex Senatores armati. Hos urbs Viennensis, ante Cæsaris aduentũ diu in eius honorẽ ꝓordinauit. Post hos trecẽti alii pedites, quos Cæsar ex imperio huc ꝓmiserat fere omnes lanceati, pauci secures. Aliqui Bombardes manuales gestabãt, sed electissimi erant omnes & singulari ordine decori.

¶ Ad portã urbis usq; egressus est uniuersus clerus. Primũ quattuor ordines mendicantiũ. Canonici regulares apud sanctam Dorotheã. Monachi ordinis sancti Benedicti, qui oẽs reliquias sanctoꝝ deferebãt. Exinde parui scolastici ciuium Viennensiũ liberi in magna multitudine, singuli deferebant uexilla cum armis & insignibus, hii arma imperii aquilas, hii insignia Regis Hungariæ, hii insignia Poloniæ hii ĩsignia Boemiæ. Illi arma Austriæ, illi Burgũdiæ, hos seq̃banť sacerdotes sæculares singuloꝝ tẽploꝝ urbis Viẽneñ.

¶ Tum immẽsa multitudo studentũ studii generalis Vienneñ. primũ scolares, post hac baccalaurei, dehĩc magistri, tũ doctores singularũ facultatũ Medicæ, Iuridicæ, ac Theologiæ. Postremo Rector uniuersitatis doctor Theologiæ Cristophorus Kulber.

¶ Egressa sunt etiã oĩm artificũ collegia, q̃ Zeche uulgo dicunť, singulæ cũ uexillis ac cereis q̃ numero sunt sexaginta circiter omnis generis artifices, qui uspiam in una ciuitate reperiri possunt. Fabri lignarii omnis generis. Fabri ferrei item omnis generis. Seratores, Fibulatores, Acufices, & qui ferrum ac cuprum, & qui aurum argentũq; fabricãt. Zetarii & qui pectines faciunt. Fullones, Pileatores, Pistores, Molitores, Piscatores, Lanii, Cerdones. Sutores, Sartores,

c

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Phtigiones,Calceatores,Institores,Vinitores triplici ordine,Calones.Aurige,Carbonarii,Pelliones,Venatores,Pánifices,Figuli,Opsonarii,Rasores,Rotarii,Mésarii,Tornatores,Balneatores,Funifices, Chirothecarii,& qui peras ac marsupia ꝑsuunt,Fusores,Gladiatores,Tinctores,Pictores Lapicide,& Lathomi,Muratores,Coriarii,Sufferratores,& id genus alii opifices qui latinis uocabulis uix exprimunt.

¶ Pluuia aũt effecit,ne oés ordine pulchro ígrederent urbem.Ná qñq; inualuit & multos coegit relicta statione sua ingredi.Preterea interuenerát currus qui iter alioꝝ impediebát,tñ nihilominus post qntá horá ígressa est primũ familia Card.Gurceñ. Deinde ducis Bauariæ Vilhelmi circiter centũ sexaginta bene armati.Post Hussérones,tum tibicines,dehinc Casimirus Marchio cũ comite de Hennéberg ac suis familiaribus.Tum equites lanceati dñi Vilhelmi de Rogndorff,& familiares Leonardi Rauber Marescalci.Post hac familia Cæsaris Comites ꝑnominati, de Montfort, de Schaunburg,de Manffelt, de Vesterburg, de Hardeck, qui oés ut supra scripsimus fuerũt elegátissime ornati uestib⁹, gémis aureis torquibus & monilibus. Hos sequebant nobiles utriusq; Austriæ cum trecentis & quinquaginta equis. Et ioánes Iacobus de Landau cum nonaginta, ac Thomas Fuchs cum centum quinquaginta,& alii plures.

¶ Tum ingressi sunt urbem Hussérones cũ equis tectis, & Moschi sagittarii cũ suis tubicinibus ac Tattari.Post Hũgari cũ suis uexillis ut scripsimus, Tum habitu Turcali quidã rubeis uestibus uestiti,familiaq; utriusq; Regis ac Eꝑorum principũq; qui nũerari nõ poterát,ꝙ pluuia ordiné destruxit.Nũc em Alemani,nũc Hungari,nũc Poloni, nũc Boemi nũc Moschouitte & Tattari,ꝑmiscue ingressi sunt.Quáuis certe magn⁹ undiq; ornatus uisus fuit.Multi pueri uisi:qui brachia perlis onusta gesserẽt.Multi Poloni habitu germanico uestiti,a nñis nosci nõ potuerũt.Diuersus post habit⁹ uisus est,& magna caterua equitũ regis Poloniæ, sed imixti & Germani,qm Ludouicus dux bauariæ cũ suis adequitabat.Iterũ Hussérones Hungarici & tubicines hũgarici, post equi Cæsaris,&.xiii.illi pueri quos superius scripsimus nigro ueluto uestiti.Leonardus Rauber Cæsaris Marescalc⁹ in equo cataphractato,qué pone sequebant Archieps Bremésis.Eꝑus Patauiésis,eꝑus Labacésis,eꝑs Kyemésis. Episcopi quoq; Hũgarici prædicti Colocésis, Quinqecclesiésis, Vaciésis.Et Polonici Vladislauiésis,Posnaniésis & Premislensis.Ludouicus dux Bauariæ,& Vdalricus dux Virtrébergensis.Subsequebant oratores summi põtificis, Episcopus Veltrensis,& regis Aragonũ.Post duo ministri Cardinaliũ, quos uulgo Macir appellamus,qui sceptra hoꝝ deferebãt. Tum Cardinales Strigonieñ.& Gurceñ.simul in rubeo habitu cardinaliũ,Strigoniésem tanq; Legatũ, de latere ꝑcedebat quidã sacerdos cũ cruce argétea deaurata, undiq; cingebantur ambo suis parafrenariis & ministris.

¶ Hincante Reges,primores ꝑsiliarii ex utroq; regno,optime ornati,Tum Cæsaris Erhaldi cũ tubicinibus optimis.

¶ Hos sequebant duo Reges SIGISmundus Poloniæ a dextris,& LVDOuicus Hungariæ & Boemiæ a sinistris, cincti baronibus & nobilibus qui pedites circa eos ambulabãt.

¶ Hinc Cæsar & Rex Hungariæ duabus lecticis ferebant, & multa nobilitas circa hos ambulabat optime tam uestibus q̃ monilibus ornata.

¶ Deinde ANNA filia Regis uehebat in pulcherrimo deaurato curru,in quo octo candidi equi incedebãt. A latere eius equitabat Marchio Georgius,& comes Petrus de Posingen.Currũ añcedebat d. Protesila⁹ de Schmihau magr domus cũ fratre.Seq̃bat hũc alius currus deauratus, cũ sex niueis eqs.Et q̃ttuor alii currus in singulis q̃ttuor equi unius coloris,repleti uirginib⁹ & matronis q̃ Reginæ seruiert

¶ Comitabant octuaginta equites bene uestiti in diuersis coloribus uiridi croceo & fusco familiares Marchionis Georgii,post quos multi currus,uarii equites sine ordine, nã pluuia creuit & quisq; hospiciũ quærebat iam madidus,necesse ideo fuit ordinem interturbari.

¶ Quãdo iam Cæsar cũ Regibus attigit templũ sancti Stephani,ꝑteriens arcũ domus in qua quotannis solét ostẽdi reliquiæ sanctoꝝ.Stabat in sũmitate huius Antistes Vienñ. Georgius, in habitu eꝑali cũ plæriscq; sacerdotibus & dicés quasdã orones, dedit bñdictioné Regibus & principibus. Capella aũt Cæsaris ꝑcinne cãtabat suauissimis cõcentibus canticũ illud,Te deũ laudamus.Ascenderunt itaq; simul ad arcé.Sed Rex Poloniæ declinauit ad sinistrũ & in hospiciũ suũ,insigné domũ quæ uulgo lepoꝝ domus dicit diuertit. Nam Rex Hũgariæ cũ liberis recta uia ingressus est arcem.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Cæsar aût per ortũ intrauit. Oibus eñ uiribus Cæsar labo rauit ut summũ honorẽ regibus ostẽderet, Nec illis unquã pepercit expensis, ubiq; sollicitus & circũspectus.

¶ Durauit hic ingressus horis duabus & numerati sunt equitum qui in ordine intrarũt, tria milia quingẽti, præter hos qui passim & sparsim ingressi sunt, qui plures fuerunt sexingentis. Nimirũ pulcherrimus ingressus & raro uisus, etiã in pluribus sæculis, si nõ pluuia ordinem cõturbasset: & hanc solã fœlicitatem abstulisset.

¶ Decima octaua Iulii quicuerũt: sed Cæsar qui paruã quietem habuit, undiq; anxius & sollicitus aptis cistis suis thezauros suos recognouit quos ꝑciosissimos aduexerat. Regiq; Poloniæ. Regi LVdouico ac ANnæ sorori, primũ nobilissimũ pannũ aureũ, hactenus raro uisum, singulis ꝓ ueste amplissima muneri mittit ut eodẽ habitu oẽs incederẽt.

¶ Decima nona, mane circiter octauã Reges simul cũ Cæsare in arce ꝓueniunt cũ suis ꝓsiliariis, & locatis tribus sellis ornatissimis quib⁹ duo Reges, Cæsar uero in medio sedit, LVDOuicus aût a latere patrui regis Poloniæ. In fenestra duo Cardinales, Tum Oratores summi põtificis ac Regis Aragonũ. Tum Archiepi & Episcopi utriusq; Regis, deinceps proceres regni Hungariæ, Poloniæ, ac Boemiæ. A dextris principes & ꝓsiliarii Cæsaris, erãt oẽs plus centũ. Occurrebat mihi aspectus, q̃lis olim Senatus Romanus ex centũ patribus fuit, Vbi factũ est silẽtium, Cæsar loqui incepit, & præter oium expectationẽ Reges ita cõmouit, ut eos sibi maxime deuinciret. Gratias eñ illis amplissimas egit ꝙ tãtam morã tã paciẽter tulissent donec aduẽtaret. Licet hoc deo acceptũ referret qui uoluisset eos tãdiu expectare quõ ad cõuenirẽt, pro cõmuni uniuersæ reipublicæ Christianæ cõmodo & trãquillitate, deinde aduersus impios turcos ꝓ sumẽda expeditione prudẽtissimæ loquutus, de mõ & uia, & nõnulla alia, quæ nũc referre importunũ est. Tota autẽ fere hora loquæbat̃, nõ tam honeste q̃ prudẽtissime, oium in se ora atq; oculos conuertit, eosq; ita demulsit, ut multi qui nõ boni Cæsariani fuerint, sed ab eo multum alienati, iam se submitterẽt palãq; faterent̃: eam humanitatẽ, prudentiã ac dexteritatẽ nunq̃ in Cæsare ac tanto principe expectasse. Aperteq; Cæsarẽ extollebãt, ac eminẽtissime laudabant, nõ tam eius egregiæ res gestas sed singula dicta factaq;. Vbi perorauit Cardinalis Strigonieñ. utrũq; regem adiens, & simul Coloceñ. Item Quinq; ecclesiensis ut ab eis, quid respondendũ foret, intelligerẽt. Ac mox de hinc Cardinalis Strigoniẽsis, amboꝝ regũ nomine respõdit elegãtissime, ut homo est raræ prudentiæ & doctrinæ. Iussus est hinc a Cæsare Cardinalis Gurceñ. ut uerba faceret, qui etiã elegãtissime diu loquutus corã Cæsare, Regibus, & uniuerso Senatu, & reuera potuit hic Senatus cõparari centũ patribus Romanis, dum olim Roma floruit, tam honestus erat Senatoꝝ ac principũ aspectus, dimisso Senatu quisq; in ædes suas diuertit.

¶ Eodem die post cœnã hora sexta facta est chorea in arce, iussit Cæsar ut singuli Reges quinquaginta tantũ secum afferrent uigintiquinq; spectatores, & totidem qui choreas ducerent, ne ex multitudine nimia fieret perturbatio, sed Principes indiscriminatim cũ suis irruebãt. Et maxima præter spem ꝓuenerat multitudo, licet omnes ianuæ diligentissimæ custodirenẽ. Fuit autẽ hæc chorea instituta, ut dña MARIA Archiducissa Austriæ filia Regis PHILippi, & Cæsaris neptis, susciperet Reges & dominã ANNAM, quos nõdum uiderat. Vbi ergo Cæsar, Rex Hũgariæ & Poloniæ tribus sellis cõsederant. Rex LVDOuicus, & soror dña ANna seorsum suas habuerũt sedes. Tum ingressa est dña MAria præcedentibus principibus, ducibus Bauariæ, & aliis quotquot hic erãt comitibus & baronib⁹, & magistro curiæ suæ domino Georgio de Rottal, quã multæ nobilissimæ matronæ comitissæ, & baronũ uxores, cum multis uirginibus sequebanẽ. Quæ postq̃ Regiã Cæsaris ubi eam operiebãtur intrauit. Nam extra arcem tum habitabat, in domo comitis Ciliæ, decoro motu flexis genibus, ut est morigeratissima, & a cunabulis recte instituta. Primũ Cæsarẽ auum, tum cæteros Reges, ac dominam ANNAM salutauit, locata illi sedes erat prope Regem VLAdislaum a dextris. Ad quã accessit sed non sedit, donec Valthazar Mercklin Præpositus in Valdkirch nomine suo Reges & sponsum suum benignissime exciperet, pulchra ac affabili comitate. Rex Poloniæ accersito suo Vicecãcellario domino Petro Episcopo Premiliensi, illi mandauit, ut nomine fratris & nepotis LVDOuici ac ANNæ responderet, quod & factũ est,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Ná & is Petrus epūs uir haud ꝓtēnendus, ſiue ex tpe oportreat loqui, ſiue p̄medietate, bonaꝝ lr̄aꝝ optimus patron⁹.
¶ Peractis ceremoniis poſt mutua colloqa Chorea eſt incepta, clāgentibus tubis & beneſonātibus quas Cæſaris tubicines inflabāt. Primāq; choreā duxit Rex LVDouicus cū ſorore ſua ANna, p̄euntibus duobus comitibus de Mäſſelt de Veſterburg ac duobus principibus Caſimiro & duce de Mechelburg cum q̄ttuor cereis, comitātibus duobus magiſtris curiæ Prothesilao de Schmihau & Petro Carlaczki. Secundā choreā duxit dux Bauariæ Vilhelmus cū dña MAria Cæſaris nepte, cui duo Comites p̄ibant de Hennēberg, & Hardeck. Tertiā choreā iterū Rex LVDOuicus cū mgīa curiæ dñæ Reginæ MAriæ, dña Rottalerin uxore dñi Georgii de Rottal. Poſt cæteri dñi comites & barones choreas duxerūt. Et circiter. x. horā noctis qſq; domū ſuā reuerſus ē
¶ Duobus ſequētibus diebus, ꝓſultatū eſt ſup negociis, p̄ quibus cōuenerāt, & ſemp uſq; ad horā ſecunda poſt meridiem & lōgius p̄tractū eſt ꝓſiliū, ut prandiū conſiliariorꝫ & principū fieret circa tertiā. Nobiliores uero in militia, interea ſeſe exercebant in paleſtra, Marchioq; Brandeburgeñ. Georgius cū haſtis cucurrebat cū comite de Hennenberg, in arce Viennēſi cum duobus aliis militibus.
¶ Vigeſima ſecūda die, q̄ erat diuæ Mariæ magdalenæ inſtitutus eſt dies p̄ ꝓtrahēdis ſpōſalibus inter pricipes & Reginulas, ideo uniuerſa nobilitas ſimul cū regib⁹ ad arcē ꝓfluxerat ī obſequū q̄ſq; ut potuit exquiſitiſsie ornat⁹ nō tā ueſtitu q̄ p̄cioſis monilibus ac clinodiis ut dī. Cæſar cū regib⁹ ac cōſiliariis, ſecretiora q̄dam tractauit in priuato, q̄ referre nō eſt opepreciū. Tū accerſita ANna, eā corona aurea donauit, & capiti ſuo impoſuit, q̄ res ſenioré Regē VLAdiſlaū p̄uocauit in lachrimas, uiciſsim ipſa Cæſarē p̄cioſiſſimo ſerto exornauit. Elegātiſsimo igit ordine Cæſar cū Regibus Poloniæ & LVdouico in equis. Seniore uehēte in lectica & Reginulis in curribus, p̄cedente & comitāte nobiliū caterua inſigni, poſt nonā horā deſcēdit ad tēplū ſancti Stephani, qd erat elegātiſsime ornatū. Chorus auleis aureis & ſericeis ꝓtectus. In dextra ſtabāt Cæſar. Rex VLAdiſlaus. Rex SIGISmūdus, oēs aureis ueſtibus ornati. Cæſar maxia torqui ex margaritis & lapidibus p̄cioſiſsimis ꝓſpicuus oībus erat. In bireto monile ex adamātibus p̄cioſiſsimū geſtabat æſtimabat eius ornatus una milione auri. Poſt LVDOuicū ſtabat Orator regis Angliæ. Orator Archiducis Caroli Auſtriæ & Burgūdiæ. Dux Vilhelmus. Marchio Caſimir⁹. Dux de Mechelburg. Dux Vittenburgeñ. Orator ducis Ferrariæ & de hinc inſigniores ex regnicolis Hungariæ, Boemiæ & Poloniæ. In medio chori duo erāt pulpita aureis pānis cōtecta, in quibus duæ Reginæ ſtabāt ANNA & MAria: circa quas a lateribus Orator regis Aragonū, & Ludouicus dux Bauariæ, Marchio Georgius, & comes Petrus de Poſing cū plæriſq; aliis nobilibus inſeruiebāt ANnæ. Pone ſtabat ingens multitudo matronaꝝ & uirginū q̄ Reginis ſubſequebat ſedula ad obſequiū. A ſiniſtris locati erāt primū Cardinalis Thomas Strigonieñ. Legatus ap̄ſicus. Card. Gurceñ. Matheus. Nūctius ap̄ſicus Eps Veltrēſis. Archieps Colocen̄ Gregorius. Archiepūs Bremen̄ Criſtophorus. Epūs quinq; eccleſiēſis Georgius. Epūs Mathias Vladiſlauien̄. Epūs Olomucēſis Staniſlaus. Epūs Ratiſponēſis Ioānes. Epūs Vaciēſis Ladiſlaus. Epūs Poſnaniēſis Ioānes. Epūs Patauiēſis Vigileus. Epūs Labacēſis Criſtophorus. Epūs Premiſliēſis Petrus. Epūs Boſnen̄ Michael. Eps Kyemēſis Bertold⁹ cū multis p̄latis & p̄ſpositis. Epūs Vienneñ. celebrauit ſummū officium quod cum ſumma reuerētia & amœniſſimis concentibus diuerſoꝝ muſicorum peragebat.
¶ Quotuſquiſq; em̄ princeps eſt hodie in orbe noſtro, qui ſingularia igenia muſicoꝝ ita uenerat & ap̄pciat, ſicut Cæſar, ſub eo itaq; noua inſtrumenta muſices excogitata atq; inuenta ſunt, q̄ uetuſtas nō habuit, ſæculū noſtrū nō uidit, ſicut in diuerſis generibus fiſtulaꝝ patet. Et in illo ipſo inſtrumēto qd regale appellat ſine fiſtulis & cordis ab aurifabro inuentū, & in illo mirabiliori qd nup Monachus excogitauit qd fiſtulas nullas habet, ſed quaſdā ꝓcauitates in latū lignū exciſas, in modū ſerpentū ambulātes, qd ſonoꝝ admodū ædit ꝓcentū, & ex Rheno nup allatū eſt iuſtrumētum, qd uoces auiū repſentat. Quæ omia Paulus muſicoꝝ princeps, cū illo ſimul qd ipſe repperit ex cornibus aptiſſime tāgebat, & ſimul cum cātoribus diuerſis uocibus.
¶ Finito officio Richardus Peruſinus Reuerendiſſ. Cardi. Gurceñ. Capellan⁹ dicere incepit, ut eſt eloquētiſſimus, ſed ſtrepitu nobiliū, qa audiri nō potuit, in medio deſtitit. Hic etiā tribus libris quos odeporicon uocat hūc ꝓuentū cele-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

brauit. Interea imperator quodã secretiori loco Regalib⁹ amictus & coronatus ut Cæsar introiuit chorũ, Cui despõsata est dña ANNA p Reuerendiss. Cardinalẽ Strigoniẽsem per annuli subarrationẽ. Tũ LVDouicus rex, & dña MAria per eundẽ dñm Cardinalẽ copulati & ꝓiuncti sunt.

¶ Residẽte tũc Cæsare in solio maiestatis. A lateribus cingebat̃ tribus ꝓfatis Regibus, quibus singulis nudus est datus ensis, ut milites insignirẽt, Accurrebat uniuersa nobilitas, inqua intermixti etiã fuerũt nõnulli noui hoẽs & plebei. Creati sunt tũ a Cæsare & tribus Regib⁹ plusq; ducenti milites siue equites aurati, ut uulgus loquit̃. Quo perfecto ascẽdit Cardinalis Strigonieñ. ad summũ altare dãs benedictionẽ, cuius Suffraganeus sua & dñi Gurceñ. autoritate ꝓnũciauit plenariã indulgentiã. Mox oẽs iflatæ sunt tubæ & mirabilis auditus est ꝓcentus. Simul cãtores. Te deũ laudamus ꝓnunciabãt. Et in orginis magister Paulus, q in uniuersa Germania secundũ nõ habet, respõdit. Vsq; in primã horã post meridiẽ durauit hæc festiuitas. Quisq; dehinc in suum hospiciũ diuertit ad sumendũ meridianũ cibum.

¶ Post prandiũ, ad spectaculũ hastiludii oẽs ꝓuenerunt, & Cæsar & Reges, Reginulæq; eadẽ habitatiõe ꝓspectabant, cõcursum eoꝝ qui hastis luserũt. Erãt aũt primi. Comes Iohannes de Hardeck, & Dauid de Kneringen, dehinc Casimirus Marchio, & Ioannes Iacobus de Landau. post Georgius Marchio, & Adolphus de Bibrach.

¶ In principio noctis ꝓueniunt omẽs Reges cũ Cæsare ad cœnã, quia nuptias hac nocte celebrabant, dñs Sigismũdus de Dietterichstain, & Barbara uirgo filia dñi Georgii de Rottal, parata erat cœna Regia innumeris dapib⁹. Collocabat̃ in principio tabulæ Rex Hũgariæ VLAdislaus, dehĩc spõsa Barbara. Tũ Cæsar, post dña ANna. Tũ Rex Poloniæ Tũ dña MAria, post rex LVdouicus, Tũ eius magistracuriæ Post Archiepũs Bremẽsis, tum Ratisponẽsis præsul, tũ cæteri duces sæpius noiati, quibus semp immiscebant̃ matrone & uirgines, tum utriusq; Regis ꝓsiliarii, & familiares semp immixtis puellis. Durauit hæc cœna in horã decimã noctis splẽdidissima & opipera. Qua finita Cæsar & Reges in aliud descẽdentes palacium, choreas duxerunt. Et hinc quisq; diuersorium suum peciit.

¶ Vigesima tertia Iulii, Cæsar Virginibus dñæ ANnæ plus sexingẽtis ulnis de ueluto & alterius generis serici pro uestibus muneri misit. Regi aũt Poloniæ duos equos cataphractatos, quoꝝ unus armatus erat usq; ad ungulas, quod a paucis alias est uisum, Quos cũ tãta gratitudine acceperat ut illũ totũ æneum equũ inspiciẽs, cũ animi iucũditate diceret, ipse sine interpte, Accipio hũc equũ gratissimo animo a Cæsarea Maiestate, in quo ꝓmptus ero ad mandata illius qñ mea uti uoluerit opera. Et comparebo ubi uolet, donec hæc mihi uita supererit. Canthaꝝ deinde Argenteũ fabertime factũ, cuius labor equabat preciũ, & in quo admirabilis erat uenerãda uetustas donauit, Regi uero LVDouico equũ cataphractatũ & arma ꝓ corpore suo deaurata, & ingeniosissimæ fabrefacta, a paucis hactenus similia uisa.

¶ Vigesima quarta, ante prandiũ ꝓsiliũ habebat̃. Post prãdium Cæsar & Reges ad spectaculũ hastiludii ꝓuenerũt, qd̃ horis pene quattuor durauit. Rex Poloniæ ad suũ hospicium. Cæsar cũ aliis duobus Regibus & Reginulis ad arcem diuertit, & simul cœnã duxerũt lætissimã, qua finita, allata sunt numismata aurea & argentea, magna pter solitũ, cum ymagine Cæsaris, q Cæsar Regibus & Reginulis disptitus est & ad chartã ludere cœperũt. Sed Rex LVDouicus, dña ANna & MAria maiorem partem numismatũ abstulerũt. Cæsar nihil. Rex VLAdislaus parũ lucratus est. Fuerũt multa iocosa in hac cœna prolata.

¶ Vigesima quinta Iulii, institut⁹ est ludus militaris Torneamentũ uulgo dicit̃, Antiquitus ludus Troianus, simulachrũ ueri belli. Fuerunt in eo triginta duo in equis cataphractatis, toti ærei optime armati. In galeis cristati cũ suis insignibus, Cuilibet lancea & ensis erat, Primũ fuit ꝓcursus cum lãceis, deinde abiectis hastis & clipeis, cõcurrebant cũ ensibus, sese mutuo uerberãtes, donec qui ad hoc ordinati erãt sectores, bellũ dirimebãt. Fiebat hoc in latissimo foro ꝓpe templũ fratrũ Carmelitaꝝ, ubi quondã HENricus filius sancti LEOpoldi Marchionis Austriæ, Primus dux a Friderico Eneobarba impatore creatus, qui Cœnobiũ Scotorum Viennæ hic sepultus, fundauit Arcem & curiã habuit. Vnde & hodie adhuc locus ille curia appellat̃. Circa hoc tẽplum extructũ erat Theatrũ tẽporariũ latissimũ, ad quod ascenderãt Cæsar, Reges & Reginulæ, duo Cardinales, Archiepiscopi & alii Prælati, cũ Principibus & Baronibus, cũ

d

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

magna & insigni nobilitate. E regione huius erat alia domus, in qua clipei & arma perduellionũ pendebant, & ubi tibicen triplici concentu ter cõcurrentes ,puocabat. Erhaldi quoq; hic, pspectabãt, qui uictoriã & palmã merebanť. Erat locus hic quadratus & duplicibus palis circũuallatus, in medio stabãt armigeri & lãceati ciuiũ Viennensiũ mille quingenti, qui bene ornati ut superius scripsim⁹ hic excubabãt. Erat & tertia dom⁹ extructa, ĩ qua uxores & filiæ ciuiũ hoc quoq; spectabãt spectaculũ, Nã oĩm domoꝝ adiacentiũ fenestræ nõ mõ repletæ erãt, sed tecta quoq; hoĩbus cooperiebanť, tam ingẽs hominũ frequẽtia hic aderat. Magna tũ undiq; habita diligẽtia & custodia ne qua seditio, ne ue tumultus aliquis, inter tot hoĩes, tam diuersas nationes, tam diuersas sectas exorireť. Prouiderũt hæc multo ante singulari prudẽtia Senatores Viennẽses, qui custodiam in portis urbis, nocturnas ac diurnas uigilias, in singulis turribus urbium, in Monasteriis ordinauerũt, & si forte incendiũ oriretur, artifices cũ instrumẽtis sufficiẽtisimis adhibuerunt. Ac in tumultu si forte excitareť, presto essent. Nihil itaq; iis oĩbus diebus aut publicæ aut priuatim ortũ est. Timebant oẽs incendiũ aut seditionẽ aliquã inter tam diuersas gẽtes quia hic Alemani, itali, Hispani, Franci, Hũgari, Poloni, Boemi, Moraui, Slesite, Moschi, Tartari, & Armeni, & Turci simul iuncti fuerũt, sed Deo optimo duce trãquilissime omnia peracta sunt.

¶ Durauit eũ hoc spectaculũ plus duabus horis, quo finito Cæsar in eodẽ Theatro multos milites in p̃sentia Regũ & principũ insigniuit, Lanceati aũt & armigeri ciuiũ Viennensium facta pulchra ordinatione, & circuitu in orbẽ de more suo abierunt.

¶ Fuerunt aũt hii in Torneamẽto qui hoc pacto primum bini, & bini concurrerunt. Et tandem omnes simul uno impetu.

¶ Dux Vilhelmus Bauariæ, & Marchio Casimirus Brandeburgensis.

Dux de Mechelburg Albertus, & Georgius Marchio Brandeburgensis.

Comes Volfgangus de Montfort, & Comes Bertoldus de Hennenberg.

Dominus de Verona debuit ꝓcurrere cũ dño Ioãne comite de Hardeck. Sed nescio qua causa idem dñs fuit absens, ideo ei⁹ locũ succedebat dñs Leonardus de Liechtenstain qui bis concurrebat.

Dñs de Rapoldstain, & Sebastianus de Hohenfeld.

Dominus Hieronymus de Stauffen dñs in Ernfels, & Ioannes de Schuartzenperg.

Vdalricus Marescalc⁹ de Vappenhaym, &. N. de Geroltzeck

Volfgangus de Schellmperg, & Sebastianus de Veittmul.

Caspar Vintzerer, & Sigismundus de Hesperg.

Albertus Pencker, &. N. Bellitzki.

Vilhelmus de Greis, & Georgius Kongel.

Valthazar Tanhauser, &. N. de Emerfhofen.

N. de Losnnstain, & Dorle Polonus.

N. Kietscher, & Volfgangus Grofuein.

Leonardus de Liechtenstain bis ut dixi cõgressus est duello, & Cristophorus Mindorffer.

Dominus de Dana.

¶ Inuitati sunt oẽs principes & Barones post cœnã ad choream. Ad quã facta cœna, uenerũt Reges & Principes cum uniuersa nobilitate. Erat curia arcis mũdata, & auleis pulchris exornata, tot cereis illuminabatur, ut tenebræ noctis uincerenť cereis splẽdentibus. Sedebãt longa serie nobiliores matronæ & uirgines ex una parte. In alia Cæsar, tres Reges duæ Reginulæ, magnus principũ & nobiliũ nũerus Cæsar cum dña ANNA choreã duxit. LVDOuicus cũ dña MAria, post Rex item Poloniæ cum dña ANna. Post sunt serta & munera donata principib⁹ & nobilibus qui illo die in Torneamẽto duellum fecerũt. Dehinc post aliquot choreas Cæsar ascendit cubiculũ. Reges aũt in quoddã palaciũ cum Reginulis, Principibus, & uirginibus, ubi parata erat Regalis collatio mellariis & fructibus, illic omnis generis potus & abundantia. Sic usq; in horam pene secundã post mediam noctem deductum erat illud conuiuiolũ, dehinc quisq; in suas ædes diuertit.

¶ Maturabant dehinc singuli suũ discessum, diu eũ utercq; Rex aberat a regno suo. Et Cæsar ab Heluetiis sollicitabať Sed nondũ cõscriptæ erãt litteræ cõtractus, biduum igitur hoc est. xxvii. &. xxviii. dies Iulii consumptũ est in scribẽdis litteris, & dandis uicissim muneribus, Sed ne Cæsar ullum humanitatis officium nemine sperante cum suis cõsiliariis

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

& aulicis descédit ad hospiciũ Regis Poloniæ, & ipm uisitauit. (Nam Rex Hungariæ erat secũ in arce) Et tũ ad ædes Cardinalis Strigonien. quẽ etiã sua psentia honorauit, ut est clæmẽtissimus & humanissimus princeps. Præterea cursus equoq; etiã factus est, habuit primus pulchrũ argenteũ deauratũ poculũ quod saberrime factum erat.

¶ Hinc Rex Poloniæ de nobilissimis pellibus Zobelinis honorauit Cæsarẽ, dehinc cæsaris psiliarios, & eos psertim qui hiis negociis interfuerũt. Cæsar uicissim largissima munera ordinauit utriusq; Regis psiliariis liberalissime de auro argẽto, poculis, uasis, ois generis, torquibus & sericeis uestibus. Iudico ego & puto me nõ falli Cæsarẽ in hac festiuitate exposuisse p impensis, nam utrũq; Regem suis alimentis liberalissime, cum liberis quoq; aluit, & munerib⁹, supra centũ quinq̃ginta milia nummũ, erogasse: tãta liberalitate usus est erga Reges & Principes & Consiliarios.

¶ Vigesima octaua die de nocte post cœnã hora pene septima pueniũt Reges Cæsarẽ, (iam em̃ de singulis erat pclusum) & postq̃ tribus sellis locati erant. In quaq; medio Cæsar. In latere LVDOuicus, post duo Cardinales, dehinc cæteri principes & cõsiliarii residebãt. Cæsar ut est humanissimus alloquutus Reges suauissimis sermonibus, tandẽ iussit Cuspinianũ pnunctiare, quod decreuisset Cuspinianus, debita inclinatiõe flexus ad latus Regum stans alta uoce, Latina & Germanica lingua, ut ab omnibus intelligeret in hanc formã proclamauit cunctis bene audientibus.

¶ DE mandato Sacratissimæ Cæsareæ Maiestatis, & Serenissimoq; VLAdislai & LVDOuici Hungariæ & Boemiæ, ac SIGISmũdi Poloniæ, Regũ. Notum sit uniuersis, qp ad laudem oipotentis Dei, & gloriosæ uirginis Mariæ, & totius curiæ celestis, Necnon ad incrementũ & pseruationẽ totius reipublicæ Christianæ, & pcipuæ regnoq;, dominioq;, & subditorum suoq;, inter se inierũt, cõtractarunt, pcluserunt, & cõfirmarunt, ueram syncerã & inuiolabilẽ atq; firmã concordiam, amicitiã, unionẽ, & intelligentiã cõfœderationis, perpetuo & indissolubiliter duraturã. Ad mutuã ptectionem & defensionem cõtra eoq; hostes quoscũq;. Et psertim cõtra hostes infideles, & ad hostiũ suoq; futuroq; perniciem Et quo magis hæc unio, inter eos stabilia ultra necessitudinem, q̃ alias inter hæreditates eoq; intercedit, etiã nouã affinitatem & pnubium inter se, & nepotes, & liberos eoq; contraxerunt. Quod fœlix fausturnq; Maiestatibus præfatis Reginis & Dominiis eorum sit. AMEN.

¶ Vigesima nona Iulii, hora circiter nonã. Cæsar in equo cataphractato, ornatissimis armis a capite ad pedes tectus & pciosissima torque ex unionibus & gẽmis, Cum LVDouico Rege iisdẽ armis & equo cataphractato ornatus, quibus a Cæsare donatus erat, cũ omni exercitu principũ, baronum, ac nobiliũ, urbem Viennã egressus, ad nouã ciuitatem perrexit, eodem pene ordine qui superius scriptus est, comitãtibus peditibus Viennensibus. Sed LVDOuicus Viennam repetit. Cæsar nouam ciuitatẽ ingressus est.

¶ Trigesima Iulii. Cuspinian⁹ munera Cæsarea quæ pridẽ Cæsar ordinauerat ex manibus Thezaurarii dñi Iacobi Villinger acceperat. Regis utriusq; Cõsiliariis detulit, q̃ plurima ac preciosa erãt, ac singulis ut iussus erat distribuit.

¶ Vltima Iulii, tres Reges, duæ Reginulæ, duo Cardinales potiores ex Curia regis Poloniæ, Vniuersi uero Hũgari simul a Vienna ad nouam ciuitatẽ profecti sunt, & recepti in arce humanissime a Cæsare tractati.

¶ Prima Augusti, mane ante prandiũ, LVDOuicus, domina ANNA & MAria ingressi sunt uinariũ prope arcem, ubi innumeri hinnuli, cerui, damæq; alũtur, & sagittis iaculati dammã ac ceruam, patri suo Regi VLAdislao obtulerunt, quasi prædam a se captã. Post prandiũ uero Rex Poloniæ, & VLAdislaus egressi nouã ciuitatẽ, ad Cæsarẽ qui iuxta siluam illos expectabat pulcherrimã uenationẽ ceruoq; illis exhibuit, ac ea finita illos ad nouã ciuitatẽ reduxit, ac ibi cœnauit. Post egressus in Egenfurt, ubi honoris causa pernoctare solebat, ut integrã arcem Regibus relinqueret.

¶ Secũda Augusti ingressus nouã ciuitatẽ Cæsar, facto ibi prandio, ad sese cõuocauit utrosq; Reges seniores, & adhibitis duobus Cardinalibus, & paucissimis cõsiliariis tribus ptinuis horis cum iis tractauit, ac post ualedixit, de hinc ad Gyneciũ descendens, LVDOuicũ amplexus optime ualere iussit, MAriã osculo, patrio more salutauit. Dominã ANnã brachiis amplexus deseruit, multisq; post se desideriũ reliquit. Dehinc cõscenso equo rediit in Ebenfurt, & sequẽtib⁹ diebus per Austriã uersus Lintzyum iter arripuit.

¶ Tertia Augusti Rex Poloniæ, Fratrem VLAdislaũ & ne-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

potem LVDouicũ, ac duas Reginulas ualedixit. Post subscriptas manu sua, & fratris, ac sigillatas litteras, Iterq; ad Viennã resumpsit. Rex aũt VLAdislaus cũ maximo gemitu ac lachrymis filiã ANnã salutauit. Ortus est ingẽs utrobiq; eiulatus. Hinc pater, hinc filius, hinc filia, etiã astãtibus lachrymas excusserũt, coacti sunt Cõsiliarii, ui patrẽ abducere, qui una cũ filio eo die adhuc Supproniũ cũ oñi sua curia ꝓcessit, Sempronii iudico appellari debere, ꝙ Romani illic duce Sempronio ꝓsidia habuerunt. Sed omnia ea loca nominibus corrupta. Hodie eñ Posoniũ appellat, qd' Pisoniũ a pisone rectius uocabit. Et Scaurinũ hodie Iaurinũ, uoce nihili dicit. Et Strigoniũ ꝙ etiã teste adhuc patria lingua Istroganũ uocabit, sed de his alias. Nos ad nostra redeamus. Rex aũt Poloniæ Viennã dehinc concessit.

¶ Volebat hinc Rex Poloniæ traiicere Danubiũ, sed uiolentia aquæ pons ruptus, coactus est manere usq; in sextã Augusti, qua die egressus est Rex comitãte Cardinale Gurcense, & cæteris ducib⁹ qui supererãt. Sed priori die hoc est quinta Augusti Castrũ & arcem Viennẽsem ingressus est ad salutandũ & ualedicendũ ANnã & MAriã cũ quibus choreas duxit, & uniuersa eius nobilitas. Mutuis dehinc amplexibus sese salutarũt & ualedixerũt. Alteraq; die mane Viennam egressus est. Dehinc & Cardinalis & duces Cæsarem sequuti sunt.

¶ Sic summa cũ trãquillitate solutus est celeberrimus illæ Regũ ꝓuentus, sine dissidio, sine rãcore, sine tumultu, sine seditione. Quod fœlix faustũq; sit Deus optimus maximus largiat sua gratia, ut rex LVDouicus ac Reginulæ ætatem sortiantur debitã, qua numerosam de se prolẽ relinquãt, & Cæsar hostes suos castiget, & unionẽ cũ oĩbus Christianis principibus faciat, quo possit facilius sumi expeditio cõtra immanissimos Turcos, & fidei Christianæ ꝓfidissimos hostes Amen.

AD LECTORES.

¶ HAbetis candidi Lectores, rem ut gesta est syncere & simpliciter scriptã, nõ affectate, aut tumide, nec phalerata oĩone, aut uerbo⁹ aliquo lenocinio, sed ut uicinus etiã intelligat, qui & numisma noscit, cui publica forma est atq; ideo necesse est in quotidianũ & usitatum loquẽdi modũ, etiã usq; ad barbariẽ quãdoq; descẽdere. Malui eñ rem apertę ꝓponere q̃ propositã a multis abscõdere & uelare. Namq; haud uideo qua ratione res ille sint nimiũ exornãdæ, quæ per se sunt ornatissimæ & insignes. Reuoluat aliquis multorum sæculo⁹ annales, Chronica & historias, & dicat siqñ uiderit simul ꝓgregatos Cæsarẽ Romanũ, Tres coronatos Reges, duas Reginulas, ac duos Cardinales, cum tot Principibus, Proceribus, ac Nobilibus, diuersa⁹ Nationũ. Nunquid hoc pulchrũ Symposium & excellẽs & apud posteros memorandũ? Sed quod magis laudandũ est & admirandũ ꝙ inter tot diuersas Nationes & sectas religionũ, nullus est ortus tumultus, nulla seditio, nullũ incendiũ. Ex magnatibus ac ꝓceribus nullus mortuus est. Cũ oñi fœlicitate coierũt, cum eadẽ separati sunt, & quod amicissimi, nullus rãcor interuenit, nullũ dissidiũ. Fuerũt ab initio nõnullæ friuolæ suspiciones, quæ sublatæ sunt, uisa uera integritate & amicitia. Omniũ rerum copia, nullus defectus, nec impẽsæ difficiles, licet inundatio Danubii obstitit, quo nõ oĩa fuerint lõge uberiora & copiosora. Hæc enĩ Austriæ pars, quæ trans danubiũ est & Marchiæ adiacet, unde & nomẽ habet horreum nostrũ est. Sed quãquam sola hæc fœlicitas nobis defuit ꝙ crebræ erãt pluuiæ. Sperandũ est tamẽ Deũ optimum maximũ gratiã suam pluuia influxisse, ne altercatio aliqua suboriret, Omnia acta sunt fœliciter & trãquillæ nõ sine ingẽti gaudio ac tripudio. Deus optimus Maximus fa xit, ut is cõuentus exemplo sit oĩbus Christianis principibus quo redeãt in mutuã unionem, ac concordiã, ad extirpandũ fidei hostes, & ut religio Christi longius, latiusq; per uniuersas illas nuper inuẽtas regiones propagẽt & extendatur, ac semen Mahumeti excindatur radicitus & euellat, ut uno ore omnes, laudes altissimi decantemus, per uniuersum dicẽtes. Tu solus dñs. Tu solus altissimus Iesu Christe. AMEN.

FINIS.